

מבשר טוב חנוכה

נר ראשון תשפ"ג..... עמוד א'
 כינוס ילדי תשב"ר נר ב' תשפ"ג..... עמוד ה'
 טיש זאת חנוכה תשפ"ג..... עמוד ז'
 שריפת הפתילות תשפ"ג..... עמוד י"ג

נר ראשון דחנוכה תשפ"ג

.א.

עניין נס דחנוכה נתבאר בגמרא בשבת (כא:): "מאי חנוכה, דתנו רבנן בכ"ה בכסלו יומי דחנוכה תמניא אינון דלא למספד בהון ודלא להתענות בהון, שכשנכנסו יוונים להיכל טימאו כל השמנים שבהיכל, וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום, בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול ולא היה בו להדליק יום אחד, נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים. לשנה אחרת קבעום ועשאוים ימים טובים בהלל והודאה", ע"כ.

ונתבאר שנס חנוכה נקבע על מציאת פך השמן ודליקתו שמונה ימים, אמנם יש לדעת תחילת העניין והצער שהיה לישראל אז, מה טעם באמת הצליחו היוונים להיכנס להיכל ולטמאות כל דבר עד שבדקו ולא מצאו שום שמן חוץ מפך אחד קטן, ויש להבין מה היה שורש תחילת הגזירה שלכן נענשו ישראל והצליחו היוונים כל כך לפרוץ פרצות בהיכל ולטמאו.

וזאת יבואר על פי דברי הגמרא בנדרים (פא.) שם איירי מעניין חורבן הבית על מה נגזר, והכי איתא התם: "אמר רב יהודה אמר רב, מאי דכתיב 'מי האיש החכם ויבן את זאת', דבר זה נשאל לחכמים ולנביאים ולא פירשוהו, עד שפירשו הקב"ה בעצמו דכתיב 'ויאמר ה' על עזבם את תורת וגו'', היינו לא שמעו בקולי היינו לא הלכו בה, אמר רב יהודה אמר רב, שאין מברכין בתורה תחילה", ע"כ, וכן הוא בבבא מציעא (פה.).

ובר"ן על אתר שם הביא לפרש, וזה לשונו: "ומצאתי במגילת סתרים של ה"ר יונה ז"ל דקרא הכי דייק, דעל שלא ברכו בתורה תחילה אבדה הארץ, דאם איתא על עזבם את תורת כפשטא משמע שעזבו את התורה ולא היו עוסקין בה, כשנשאל לחכמים ולנביאים למה לא פרשוהו, והלא דבר גלוי היה וקל לפרש, אלא ודאי עוסקין היו בתורה תמיד, ולפיכך היו חכמים ונביאים תמהים על מה אבדה הארץ, עד שפרשו הקב"ה בעצמו שהוא יודע מעמקי הלב שלא היו מברכין בתורה תחלה, כלומר שלא היתה התורה חשובה בעיניהם כל כך שיהא ראוי לברך עליה, שלא היו עוסקים בה לשמה ומתוך כך היו מזלזלין בברכתה, והיינו לא הלכו בה, כלומר בכונתה ולשמה. אלו דברי הרב החסיד ז"ל והם נאים וראויין למי שאמרם", ע"כ.

ובביאורו של רבינו יונה נמצא שאכן היו לומדים ועוסקים בתורה תמיד. ובאמת מוכח כן שהרי היו שם חכמים ונביאים הרבה, תנאים ואנשי כנסת הגדולה, ובוודאי למדו תורה והיו בקיאים בתורה מאוד, ואף אי תימא שלמדו שלא לשמה, הלא אין בכך חסרון נורא, שכבר תנינן (נזיר כג:): שיעסוק אדם בתורה שלא לשמה שמתוך שלא שלמה בא לשמה, וזה בוודאי לא סיבה לחורבן הבית.

אלא כפי שממשיך ביאורו של רבינו יונה שלא החשיבו ולא העריכו נכונה את לימוד תורתם אלא זלזלו בברכתה, והיינו שזלזלו בהשפעת ברכתה על העולם, היו לומדים תורה אבל לא בירכו עליה, כי 'לא הייתה התורה חשובה בעיניהם כל כך שיהא ראוי לברך עליה' כלשונו, והיינו שלא ידעו מעלת פעולות התורה בכל העולם.

ובפרטות יותר יבואר עיקר אשמתם בזלזול התורה שלא החשיבו את למידתם, דכיון שאנו יודעים בבירור שכל העולם כולו מושגת ועומד רק על פי התורה, ולפי מהלכיה מתקיים העולם כולו. ואם כן, הלא כשאדם לומד תורה ומקיימה, הרי הוא מחזיק ומקיים את העולם לפי השפעת דבריו שלמד, כי התורה היא הכל והכל תלוי בה.

אך אם האדם אינו מעריך ומחשיב את השפעת תורתו ומצוותי על כל העולם, זהו משום שאינו מאמין ואין ברור בעיניו שהתורה הוא כל העולם ועליה הכל נסוב.

וזה היה אשמת ישראל שגררה את גזירות החורבן, שלא העריכו ולא החשיבו נכונה את תורתם אלא זלזלו בה, וזה 'שלא בירכו בתורה תחילה' שלא האמינו בברכת התורה והשפעתה על כל העולם אלא זלזלו בה.

והנה זה טעם שהיו הגזירות על ישראל הן בעת החורבן, וגם כמה שנים קודם החורבן יש לומר שכבר התחיל להיות אשם זה שזלזלו בתורה, ולכן פרצו היוונים פרצות בהיכל וטימאו כל השמנים.

ב.

והנה אחר שנגזרה עליהם שיטמאו היוונים את ההיכל משום שלא החשיבו את התורה כראוי, שומה עלינו לבאר איך באמת זכו ישראל להינצל ולהצליח לעמוד נגד היוונים ולנצחם ולהחזיר את בית המקדש לקדושתו וטהרתו.

ויבואר בהקדם קושיא אחרת בלשון הודאת 'על הניסים' שאומרים בימי החנוכה, שמודים להשי"ת שמסר 'גיבורים ביד חלשים', וביאורו בפשוט הוא שהיוונים היו גיבורי כח גדולים אלופי מלחמה וישראל היו חלופי כח שלא היו מורגלים לצבוא צבאות מלחמות נגד אויבים הקמים עליהם, ומודים להשי"ת שאף שהיו ישראל חלשים ניצחו את הגיבורים היוונים.

ברם לכאורה ביוסיפון מצינו שכתב (סוף פרק כ') שאף החשמונאים אספו סביבם צבא מבחורי ישראל שהיו גיבורים גדולים אנשי חיל, וזה לשונו ביוסיפון: "ויישארו עם יהודה שבעת אלפים איש בחור מבחורי ישראל, כולם גיבורי מלחמה אחד למאה, ופניהם לא יסובו מפני כל חיל", ע"כ, ועיין עוד שם (ריש פרק כ"א) שליהודה היו חמשת אלפי גיבורים שבחר לו מתוך כל גיבורי ישראל, ולשמעון אחיו היו שלושת אלפי גיבורים שבחר לו, ועמם נלחמו נגד כל צבאות ומלכים שהיו תחת מלכות יוון.

ואם כן מה כוונת ההודאה שנתן השי"ת 'גיבורים ביד חלשים' הלא גם ישראל היו גיבורים שלא יסובו מפני כל חיל, ואם כן היו גיבורים ביד גיבורים, [וכבר הזכיר מעין קושיא זו בספה"ק קדושת לוי בדרושים לחנוכה].

ונבאר בס"ד עניין זה על פי מה שביארנו לעיל באשמת העם שזלזלו בתורה שהיא עיקר קיום העולם, ובכן כיוון שזלזלו בעיקר סיבת קיום השפעת העולם, שוב אין נחשבים גיבורים כלל אלא חלשים, כי אין הגבורה נמדדת אלא בעיקר סיבת המלחמה, ואם עיקר סיבת המלחמה היא התורה, הרי שאם הם לא העריכו ולא החשיבו די, שוב לא עמדה להם גבורתם נגד היוונים שהם נשאו בגבורתם בסיבת מלחמתם הם, ואף שהיוונים בוודאי גם לא האמינו בתורה, אבל על כל פנים עמדה להם גבורתם לסיבת מה שיצאו למלחמה.

ונבאר זאת יותר בדרך משל מה שיש בזמננו, למה הדבר דומה למלחמה הגדולה המתחוללת זה תקופה ארוכה בין מדינת רוסלאנד למדינת אוקריינא, ובאמת בתחילת המלחמה היו הכל בטוחים שתוך ימים ספורים ינצחו הרוסים ויביסו לגמרי את צבא אוקריינא, שהרי רוסלאנד היא אימפריה עצומה וגדולה ולה ממון וחיילים בלי סוף וצבא עצום וענק, ולעומת זה אוקריינא היא עם קטן וצבא מועט וחלש לעומת הרוסים.

אך המציאות הוכיחה אחרת לגמרי שהרוסים עודם מתבוססים ומנסים להילחם כבר חדשים רבים נגד אוקריינא ואין להם הצלחות גדולות שם, אדרבה חיילי אוקריינא משיבים מלחמה שיערה ואין נותנים לרוסלאנד לנצח אותם.

וטעם הדבר הזה, אף שצבא אוקריינא קטן וחלש לעומת הרוסים, אבל סיבת המלחמה אצלם היא חזקה ואמיתית מאוד, כי נלחמים על בתיהם ועל שטחי אדמתם שאין שום סיבה שיקחו מהם כל זאת. לעומתם הרוסים אין להם באמת סיבה לנגוח ולהביס את אוקריינא, הם רק נכנסו משום כבוד ורצון לשלוט על עוד שטחים, אבל אין להם סיבה אמיתית ונכונה להילחם ולנצח את אוקריינא.

ולכן חיילי אוקריינא עומדים בחזקם באמיתת סיבת שמירת בתיהם ואדמתם ואין נותנים בשום פנים לרוסים לנצחם, ולעומתם חיילי צבאות רוסיה אין להם באמת סיבה לחרף נפש במלחמה, רק עושים כרצון הממונים עליהם, ולכן בחסרון סיבה ורצון אמיתי אין יכולים לנצח, על אף גדלותם וחוזקם.

וכדבר הזה היה גם בימי חשמונאי ובניו שנלחמו במלחמה נגד היוונים, דהנה היוונים היה להם מטרה 'להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך', הם באו עם חכמה רבה, שהייתה הכי קרובה לחכמת התורה כנודע בספרים ובמדעם וחכמתם ביקשו להשליט ידיעתם זו ומעלתם על כל העולם, כי הם סברו שאם יישארו אנשי העולם טיפשים ולא ילמדו את כל מדעם וחכמתם, הרי העולם לא יתקדם ולא יצליח, ולכן לשיטתם היה להם סיבה גדולה מהותית ואמיתית שמוכרחים לנצח את ישראל בכדי ללמדם חכמה יוונית ולהציל את העולם מכשלונו.

ומנגד בני ישראל כבר ביארנו שהיו חלשים בסיבת המלחמה, כי עיקר סיבת המלחמה עם היוונים היה רק בגין התורה שרצו היוונים לבטל ולהכניס את חכמתם, אך ישראל כיון שלא החשיבו ולא העריכו נכונה את התורה והשפעתה הגדולה, הרי חסר להם סיבת קיום המלחמה להצלת התורה, שהרי התורה היא משפיעה את כל מעשי העולם, ואם היו ישראל מאמינים ומעריכים נכונה את התורה, היו יודעים שעל ידי התורה ינצחו את היוונים בקלות, אבל כיון שלא העריכו נכונה את התורה, הרי חסר להם סיבת פנימיות המלחמה האמיתית, שלא האמינו שהתורה היא תנצח את כל הקם עליה.

וכבר מצינו שכתב הב"ח (סימן תר"ע) שעיקר סיבת הגזירות היו משום שנתרשלו בעבודת בית המקדש, וזה לשונו: "בחנוכה עיקר הגזירה היתה על שהתרשלו בעבודה, וע"כ היתה הגזירה לבטל מהם העבודה, כדתניא בברייתא שגזר עליהן לבטל התמיד, ועוד א"ל מצוה אחת יש בידן אם אתם מבטלין אותן מידם כבר הם אבודין, ואיזה זה הדלקת מנורה שכתב בה להעלות נר תמיד, כל זמן שמדליקין אותן תמיד הם עומדין כו', עמדו וטמאו כל השמנים, וכשחזרו בתשובה למסור נפשם על העבודה הושיעם ה' על ידי כהנים עובדי העבודה בבית ה', ע"כ נעשה הנס גם כן בנרות תחת אשר העירו נפשם למות על קיום העבודה", עד כאן לשונו.

ונתבאר, שאכן טעם הגזירה הייתה משום שנתרשלו בעבודה, דהיינו שזלזלו בה ולא העריכו נכונה את חשיבותה הגדולה, ואכן בא הנצחון על ידי החשמונאים שהם כן היו עובדי עבודה בשלמות וידעו את מעלתה הגדולה, 'חזרו בתשובה למסור נפשם על העבודה' – כלשון הב"ח, על ידי זה הושיעם ה' שיוכלו לחזור ולעבוד את עבודת הקודש בהערכה נכונה ובידיעת רום מעלתה.

ועתה מבואר היטב שהיו ישראל 'חלשים' שניתנו ביד 'גיבורים', כי גבורת המלחמה אינה דווקא בגבורה אנושית הנראית לעין ולא בגבורת הסוס יחפץ, אלא גבורה נמדדת בסיבת קיומה וחירוף הנפש בעדה, ובזה היו היוונים טובים מישראל, שביקשו להשליט חכמתם על העולם, וישראל לא העריכו מספיק את התורה והשפעתה בעולם, שעל ידה יוכלו לנצח כל חכמה הנעמדת לנגדם.

והנס הגדול היה שנשארו מתי מספר – חשמונאי ובניו שהם עמדו בגבורתם היינו גבורתם הנפשית, כי הם נשארו באמונת התורה וידעו והעריכו נכונה את התורה והשפעתה בכל העולם ולא זלזלו בה, ולכן נשארו בגבורתם בסיבת המלחמה שידעו שעל ידי התורה יוכלו לנצח כל חכמה וכל אויב שיבוא עליהם, כי כל העולם כולו עומד רק על ידי התורה.

ובאמת, עמד להם זכותם זאת של חשמונאים אלו, שעזרם השי"ת למען יוכלו ללמד את בני ישראל ולהראות להם את רום מעלת השפעת התורה בכל העולם, ושכל קיום העולם עומד על התורה, ואכן על ידי אמונתם בתורה ניצחו החשמונאים אף שהיו שאר צבא ישראל חלשים כנ"ל, אבל גבורת החשמונאים עמדה להם להצליח להוכיח לישראל את מעלת התורה והשפעתה ולנצח את היוונים.

ושוב הראוני למצוא סמך להלכתא ליסוד זה, שכך כתב הרא"ש בריש פרק שנים אוחזין (ב"מ פ"א ס"א) בביאור דין 'כל דאלים גבר', שנתקשו הראשונים שלכאורה למה יגרע חלקו של החלש, והרי יוכל כל גיבור ואליים לתקוף החלש ולהוציא ממנו.

ופירש בזה הרא"ש וזה"ל: "שכל מי שתגבר ידו בכוח או בראיות יזכה, וסומכין על זה שמי שהדין עמו קרוב להביא ראיות. ועוד שמי שהדין עמו מוסר נפשו להעמיד את שלו בידו, יותר ממה שמוסר האחר נפשו לגזול. ועוד יאמר זה מה בצע שאמסור נפשי, והיום או למחר יביא ראיה ויוציאנה מידי" עכ"ל.

מבואר מדבריו, שמי שהדין עימו הוא מוסר נפשו יותר להעמיד את שלו בידו, יותר מן השני שמוסר על גזילה. והיינו ממש כמו שנתבאר בדוגמא החזקה ממלחמת רוסיה ואוקריינא, כי המאמין בצדקתו ומחשיב את מלחמתו והיא יקרה לו הוא ינצח בסופו של דבר.

ומדברי הרא"ש הללו מבואר היטב מה שנתבאר, דהיינו ביאור של 'גיבורים וחלשים' שאומרים בנוסח 'על הניסים', ולא בגבורת הגוף בלבד, כמו שנתבאר דהיינו פירושא דהלכתא 'כל דאלים גבר', כמשנ"ת בעזה"ת.

ג.

והנה ככל החיזיון הזה, כך הוא בכל מלחמה ומלחמה בעולם, הן מלחמות גשמיות בין אויבים, והן מלחמת האדם עם יצרו הרע שצריך להתנגד נגד כל תאוות העולם שמנסה היצר לפתותנו ולהרעילנו בהם. הרי עיקר הצלחת המלחמה תליא בסיבת קיום המלחמה, ואם ידע האדם להעריך ולהחשיב כל פעולה קטנה, דבר קטן וגדול שעושה, כל מצוה, כל תיבה בתורה ובתפילה שמעלתה רבה מאוד מאוד להשפיע שפע וקיום לכל העולם כולו, הרי אם יאמין האדם בזה בכל ליבו, מיד יבין וידע שהוא בעצם יכול להשפיע על כל העולם כרצונו לפי תורתו ומצוותיו ועל ידי זה יכול לנצח את אויביו ולנצח על מלאכת בית ה'.

ודרך הצלחת קיום מלחמת היצר נגד התאוות הוא רק על ידי שיאמין האדם ויחשיב כל פעולה קטנה שעושה, כי על ידי זה הוא נעשה 'גיבור' בסיבת המלחמה ובאמיתת המשפיע את הניצחון בעולם, אבל אם חס ושלום אינו מאמין במעלת מעשיו ואינו מעריך שפעולה קטנה שלו גורמת שפע בעולם ועוזרת לו לנצח את אויביו, הרי הוא 'חלש' בעיקר סיבת מסובב כל השפעות העולם, וגם היצר הרע יצליח ח"ו לעמוד נגדו וללכדו ברשתו, שהרי הוא חלש בעיקר ענין הצלחת המלחמה.

ושוב הראוני שכן כתב בספה"ק בית אהרן זצוקללה"ה (לחנוכה) וזה לשון קודשו: "חשבתי דרכי ואשיבה רגלי וגו'. 'חשבתי' לשון חשיבות. 'רגלי' לשון רגילות, שצריך כל אחד אף שהוא במדריגה פחותה מאוד, להחשיב בעיניו כל דרך וכל פעולה שהוא עושה בעבודת השי"ת, ולהאמין ולידע שכל פעולה באיזו מדריגה שהיא פועלת למעלה למעלה, ובזה יוכל לעזוב הרגילות שלו ולתקן הכל".

"כי כל זמן שאינו חשוב בעיני עצמו לא יוכל לעזוב את הרגילות שלו ולשוב לדרך הטוב, וזהו 'חשבתי דרכי' - שהחשבתי את דרכי - 'ואשיבה רג'לי' - שבזה השבתי כל הרגילות שלי - 'אל עדותיך'".

"התפלה הראשונה שצריך האדם לבקש מאת השי"ת, שישכח ממנו כל השטותין שהורגל בהם מנעוריו ח"ו, שלא יבלבלוהו ולא יפול בעצבות ח"ו. 'מחשב"ה' אותיות 'בשמח"ה', שבזה יוכל לשמור את המחשבה שלא תשוטט בהבלי העולם", עד כאן לשון קודשו הנורא.

ועולה מדבריו ממש כדברינו לעיל שעיקר המלחמה והצלחת שינוי האדם ועבודתו על עצמו הוא רק כשיחשיב ויעריך מאוד מאוד את כל פעולה קטנה שעושה שהיא פועלת למעלה למעלה.

וזו הייתה השפעת החשמונאים שהמשיכו בחג החנוכה לכל הדורות, שנכנס הכח לישראל לדורות עולם, שיוכלו להכיר כח מעשיהם ולא יזלזלו בכוחותיהם אלא ידעו להעריך ולהחשיב כל פעולה קטנה שעושים, ואז יש בכוחם לעמוד נגד כל הקמים עליהם.

וחג החנוכה משפיע כח זה לישראל להאיר לכל אחד לידע מעלת מעשיו וגדולת השפעת פעולותיו שבהם יכול לנצח יצרו הרע ולעמוד נגד כל התאוות הרעות כשידע את גדול השפעת תורתו ומצוותיו בעולם, וכל קיום ישראל בעולם תלוי על פי מעשי ישראל בתורה הקדושה.

ויעזור השי"ת שנזכה להעריך ולהחשיב נכונה את תורתנו ומעשינו, וללמוד תורה כראוי בערך נכון ולברך בתורה תחילה בחשיבות נכונה, ועל ידי זה נזכה לנצח את אויבנו המר היצר הרע ותאוות וטומאות העולם שמביא עמו, ועל ידי זה נזכה שיאיר אורו של משיח צדקנו במהרה בימינו אמן.

כינוס לילדי תשב"ר

נר ב' דחנוכה ה'תשפ"ג

א

טייערע יידישע קינדער רגיל אני לומד לפניכם הרבה פעמים את היסוד והחשיבות של ילדי ישראל וכפי המבואר בדברי חז"ל, ואבאר לכם עתה את הדברים ביתר ביאור ובתוספת היסודות הנצרכים להבין את זאת, ותקוותי שתבינו הדברים אל נכון בעז"ה.

דהנה אחת מתחבולות היצר הרע לבטל את האדם בכלל, ואת ילדי ישראל בפרט מעבודת השי"ת, הוא על ידי שאומר להם: וכי מה אתם חשובים, ואיזה ערך יש לעבודת ה' שלכם, שהיא שייכת רק לבחורים גדולים הלומדים בישיבה וכו' ואילו הילדים כלל אינם חשובים אצל השי"ת, ובזה היצר הרע רוצה לבטל אתכם מלהתנהג כראוי.

אך אני אומר לכם תמיד מה שחז"ל גילו לנו בגמרא בשבת, שהאמת היא בדיוק להיפך, ואדרבה גדול כוחם של תינוקות של בית רבן שהם הם המחזיקים את כל העולם כולו, ולא בזכות הנשיא של אמריקה או רוסיה שהם אימפריה גדולה וכו' העולם קיים, אלא אדרבה רק בזכות הבל פיהם של תשב"ר העולם עומד, וזה כח קיומו של העולם.

ולבאר לכם בקיצור בכדי שתבינו את העניין הזה, שלכאורה קשה להבין אותו איך זה יתכן שעל הבל הפה של תשב"ר העולם עומד. צריכים אתם לדעת את היסוד שנתבאר בדברי אא"ז ה'דברי בינה' מביאלא 'זיע"א שהשינוי שיש בין ישראל לאומות העולם אינו רק שינוי ברוחניות אלא אף בחומר גופם הגשמי משונים המה בני ישראל לטובה מכל אומות העולם, ואין דומה אפילו הגוף הגשמי של בני ישראל לגוף הגשמי של אומות העולם, שהוא מחומר אחר לגמרי נעלה ורוחני יותר, ולכן אף ההבל היוצא מפיהם של תשב"ר הוא הבל רוחני זך שהוא מקיים את העולם.

ורגיל אני להביא משל על זה מיהלום שהוא חומר יקר מאוד, וככל שהוא יותר גדול מחירו רב, אך יש אפשרות לעשות מזכוכית - יהלומים שנראים לעין אותו דבר ממש, אך מי שמבין בזה יודע שאין כל שייכות בין היהלום לזכוכית, ואף שאולי לעין זה נראה אותו דבר אך זה ביסודו חומר אחר ושונה לגמרי בלי ערך כלל.

וזה צריך כל ילד יהודי לדעת שהוא מורכב מחומר אחר מאומות העולם וממילא יש לו גם כן כוחות אחרים שאי אפשר להבינם ולבארם בשכל, רק הם כוחות סגוליים הפועלים נוראות. וכעין שיש בבריאה עוד כוחות סגוליים ועל דרך משל כמו כח המגנט שנראה אותו דבר כמו שאר ברזל, אך הוא יש בקרבו כח סגולי למשוך ברזל ולברזל אין. כן כח איש ישראל הוא מחומר אחר, ויש בו כוחות סגוליים נוראים. ולכן גם כן צריך הוא שמירה יתירה וכאשר נבאר.

וזאת עליכם לדעת ולהכיר החשיבות שלכם, וצריך להאמין ולדעת שאף החומר שלכם שונה משל הגויים, וההבל של תשב"ר הוא מקיים את העולם, ולא אמריקה שהיא אימפריה מנהלת את העולם, אלא רק הבל פיהם.

ובהגהות וחידושים למסכת שבת (קל.) להגאון הר"ר אליהו גוטמאכער מגרידיץ זצלה"ה בעמ"ס צפנת פענח, כתב וז"ל שם: "וגם איתא בעוללות אפרים סי' תט"ו, שכל חולה המתפלל, או בתפלה עבור הנימול יכוון "חנני ה' כי אומלל אני" - שאני נימול. וגם יכוון כל אדם על צרותיו בעת בכי הנימול מייסורי המילה, שקול זה עולה בלי מונע מכל קליפה, שיכלל גם תפילתו. על זה נאמר "כי שמע ה' קול בכי", כלומר בכי הילד הנימול. "שמע ה' תחנתי, ה' תפלתי יקח", והוא עצה נפלאה. לכן יש לנהוג לומר רק מזמור זה בעת הברית, [היינו מזמור למנצח בנגינות על השמינית, תהלים קאפיטל ו' ע"ש עוד]. עכ"ל.

הרי מבואר בדבריו כמה גדול ונשגב כח ההבל היוצא מפה התינוקות, שבשעת ברית מילה בעת שהתינוק בוכה הוא עת רצון נשגב מאוד, שמסוגל לקבלת התפילה, וכמבואר לקיום העולם כולו.

כי כאשר הרך הנימול בוכה בעת מילתו בוודאי הבל זה היוצא מפיו אין בו שום חטא ופגם, ולכן ברית מילה הוא עת רצון מיוחד להפליא כי בכיו של הרך הימול הוא טהור וכולו קודש, ואפילו תפילות שלא עלו להתקבל

לפני השי"ת זמן רב, מתקבלים בעת רצון זו. וזה הוא כמבואר בזכות הבל הפה הטהור, שהוא הגורם אף לקיום העולם כולו.

ועוד דבר יסודי יש לכל אחד לדעת ולהאמין, שכל יהודי יש בו ניצוץ אלוקי ממעל שיש בקרבו מהשי"ת, והשי"ת הוא הרי כל יכול, וממילא כל יהודי שיש בו כח אלוקי יש בו את הבחינה של כל יכול, היינו שפועל רבות וגדולות יותר ממה שאפשר להשיג. וזה הוא הכח הגדול של הבל פיהם של תשבר. וכמו שכבר ביארנו כמה פעמים שלא רק לימודם של תשב"ר יש בו הכח הגדול הזה, שהוא עוד הרבה יותר גדול שאפילו אין מבטלין אותו לבניין בית המקדש, שהוא הדבר המקווה לנו כבר זמנים רבים, ובכל זאת מבואר שם בגמרא שאין מבטלין לימודם של תשב"ר בעבור זה, אלא אפילו ההבל גרידא היוצא מפי התשב"ר מכח הניצוץ האלוקי אשר בקרבם, גדול כוחו עד מאוד.

ב

אך לכל זה מבואר בגמרא תנאי הכרחי, שבשביל שיהיה ההבל מקיים את העולם צריך הוא להיות בבחינה של 'אין בו חטא'.

והנה זה ודאי שאין אצל תשב"ר בחינה של חטאים גדולים, שכמעט ואין שייך זה אצלם, רק אגיד לכם מה הוא עיקר החיוב המוטל עליכם, לשמור את הבל פיהם שיהיה בבחינה שאין בו חטא. והוא בעיקר שתתנהגו בצורה יפה וראויה, לא חלילה בהתנהגות לא יפה ובאמירת מילים גסות או מילים שמקורם ברחוב, ולפעמים עוד חלילה כאשר יש ילד שאין התנהגותו מוצא חן בעיניו הוא מסוגל להכותו או לדחפו הי"ו, שכל זה הוא עניינים שעליכם להתרחק מהם. שהרי דרך ארץ קדמה לתורה, וצריך אם כן אדרבה לדבר יפה אחד לחברו, במילים יפות וטובות, ולא חלילה במכות או דחיפות.

אין רצוני להרחיב בזה, אך לדאבון לב יש כעת בארץ ישראל מצב כזה שרח"ל מתפשט והולך שדוקרים אחד את חברו בסכינים על לא דבר, וכמעט בלא סיבה, מה שלא רואים כזאת אצל אומות העולם כמעט. כי כמו שבארתי לכם גודל כוחם של בני ישראל, אזי זה לעומת זה יכולים הם מצד אחד לרדת עד שאול, אך מאידך גיסא כאשר מתנהגים כראוי יכולים להתעלות ולהתרומם מאוד עד שהבל פיהם מקיים את העולם כראוי. כאשר אתם מתנהגים בעדינות וכאשר אפילו הגויים מכירים שילד יהודי ילד עדין הוא, אך אם זה בלי תורה ומצוות יכול הוא לבוא לרציחה הי"ו.

וזה החיוב שמחייבת אותנו התורה הקדושה, שכל ילד יהודי יתנהג בעדינות באופן של דרך ארץ קדמה לתורה, ולדבר יפה ולא במילים מאוסות ואז תזכו להתעלות מאוד, וכמו שכלל ישראל נתעלו בזמן הזה של חנוכה וגדלו מאוד, כאשר נתרחקו מאומות העולם ומאסו בהם ובהתנהגותם, כך אתם יש לכם הכח כל השנה בהבל פיהם להיות קדושים וטובים ונהדרים.

ומבואר בזוהר הקדוש בכמה מקומות ומובא בהרחבה בסה"ק שם משמואל [פרשת תולדות] שאיש הישראלי יכול להתעלות במעלות רמות, לא רק כאשר הוא לומד תורה, שבודאי זה מביא את האדם לדברים רמים, אלא גם עצם ההמנעות מדברים רעים ומהתנהגות לא טובה, יכולה להביא את האדם לדרך טובה וישרה ולהעלותו במעלות טובות.

וזה הוא הלימוד מהיו"ט דחנוכה שעל ידי שבני ישראל באותו הדור לא רצו להתקרב ליוונים, בזה נתעלו וזכו לאור הגנוז. וגם אתם כאשר תתנהגו יפה בנעימות ובדרך ארץ, ותכירו במעלת מעשיו והתנהגותו הטובה של כל ילד יהודי המקיים את העולם, השי"ת יעזור שנזכה בזכות זה במהרה לאור הגנוז שנתגלה בימי החנוכה על ידי החשמונאים כמבואר בספה"ק. ונזכה במהרה לראות באורו של משיח במהרה בימינו אמן.

הנה מוטל על אדם חיוב של הכרת הטוב, ובאם הוא נהנה ממישהו, צריך הוא להכיר לו טובה על זה. ובכך אני מכיר לכם טובה שמאוד נהנית לראותכם, והשי"ת יעזור לכם שתהיו בריאים וחזקים, ותגדלו בתורה ויראת שמים ובכל העניינים לטובה.

שוה"ט זאת חנוכה תשפ"ג

נעילת החג

מאמר "נסיך שבכל יום ויום עימנו" דרכי המשכת אור החנוכה לכל ימות השנה

א

מעלת 'נעילת החג' בהתגלות התקשרות מעמד הפרידה והמשכת השפעת ימי החנוכה אל כל ימות השנה

זאת חנוכה נקרא כן על שם שהוא עיקר תוקפו של חג החנוכה, ומיום זה יוצאים אנו אל ימי החולין, ולכן ניתן בו תוקף עצום באור הזרח ומאיר בחנוכה.

וענין סעודה זו שאנו עורכים בעת נעילת החג לקראת צאתנו לשלום מימי החנוכה המקודשים, הוא כעין מסיבת פרידה הנהוגה בכל מקום בעת שנפרדים מאדם קרוב ואהוב היוצא לדרכו.

וזאת ידוע שבעת הפרידה תתגדל יותר האהבה וההתקשרות של שני אוהבים קרובים, כאשר בשעת פרידתם מגלים ומראים גודל חיבתם והוקרתם, ונודע עוצם פנימיות החיבור שביניהם כאשר קשה עליהם מאוד להיפרד.

כיוצא בדבר עומדים אנו כעת במעמד הפרידה מן הזמן הגדול והעצום של חג החנוכה, ומתגלה בעת הרצון דנן ליבם ונפשם של ישראל בהשתוקקות קרבת אלקים בימי החנוכה, עד שהיינו רוצים וכוספים להישאר עם הימים האלו תמיד, ושלא לעזוב את הארת חג החנוכה שעבר עלינו לטובה.

וזהו ענין עריכת השולחן של 'נעילת החג' בכל הימים טובים, כדי לבסס ולחזק את התקשרותנו בהארת זה החג, בזמן הפרידה כשמתגלה קדושתו ואהבתו ביותר, ויש כאן הזדמנות טובה ושעת הכושר להתחבר בהארת החג בקשר חזק ואמיץ.

ויבואר על פי מעשה שהיה אצל מו"ח זצלה"ה רב אב"ד סונדלרן, שבעת שנשא את זוגתו מארץ אנגליה נצרך לעבור לאחר נישואיו להתגורר בעיר לונדון, סמוך אצל שולחן חותנו.

והנה כעבור תקופה חפץ לצאת לבקר את אביו הגאון רבי יוסף דוב באב"ד זצוקללה"ה שהתגורר באחת הערים שבגליציה, אך כששלח איגרת לאביו והודיעו על כך, שלח לו אביו בתשובה, שבוודאי יהנה מאוד שיבוא אצלו ותגדל שמחתו עימו, אך חושש שכשיצטרך להיפרד הימנו לא יוכל לעמוד בזה.

והיינו מחמת הטעם המבואר, שבזמן של פרידה תתפרץ יותר גודל האהבה והתשוקה אשר חבויה ומוסתרת במעמקי לב, ומתוך העזיבה והפרידה מתגלה ומאיר יותר כוח התקשרות האוהבים יחדיו.

ולמדין אנו מזה מהות כוח הפרידה שאנו נפרדים מן הימים הקדושים של חג החנוכה, וגודל מעלת נעילת החג שאנו עורכים לכבודו של יום, שניתן אז להתקשר ולהתחבר ביותר בתוקפו של יום, ולהחדיר בעמקי לב ונפש הארה הגדולה של חג החנוכה.

והכלל בכל דבר שבקדושה הוא שקשה מאוד להיפרד ממנו, כי מתוך ההשפעה הגדולה שעשה בנפש ישראל פנימה אי אפשר לו להיעזב מהם. כענין שמצינו בלשון רש"י ז"ל (ויקרא כג, לו): "קשה עלי פרידתכם".

אמנם צריכים אנו מכוח גילוי זה של תוקפו של חנוכה בעת נעילת החג לקשר את ימי החול הבעל"ט עם אורו של חנוכה, ושימשיך עלינו להתקשר עם הרושם הגדול של חנוכה גם אל הימים הבאים לקראתנו לשלום.

כי אכן שייך להמשיך את השייכות לאור החנוכה גם בימי החולין שלאחריו, שנישאר עדיין קשורים ומחוברים בו. כענין שאנו רואים מנהגם של ישראל מדי שבת בשבתו, כשמתחילים סעודה שלישית של שבת מבעוד יום

ומושכים אותה אל תוככי מוצאי שבת, כדי לקשר את שייכותנו אל השבת קודש גם בימי החולין הפשוטים, ולכן מוסיפים אנו מחול על הקודש, כדי שתאיר קדושת השבת אל תוך ימי החול שלאחריה.

וכעין זה נודע ששלושת ימים הראשונים שלאחר השבת עדיין שייכים הם אל השבת שעבר, ויש להם קישור וחיבור אליה, ולכן ניתן לערוך הבדלה בהם, ואילו שלושת ימים האחרים כבר מתקשרים אל השבת הבאה, ומאיר בהם אור השבת הבאה.

כי השפעת השבת קודש מתפשט אל כל ימות השבוע, ולא רק בשבת עצמה שופעת היא קדושה ורוממות, אלא ניכרת השפעתה בכל ימות השבוע למי שמתקשר ומתחבר עימה. ולכן אומרים אנו בכל יום לפני שיר של יום, "היום יום ראשון בשבת, שני בשבת", וכיוצא בזה, ובודאי לאו בכדי תקנו לומר כן, שאין אנו דוברים מילים בסתם. אלא המכוון הפנימי בזה, הוא להמשיך את קדושת השבת לכל ימות השבוע, שישאר איש ישראל תחת הרושם של מעלת קדושת השבת גם בצאתו אל החולין.

וכן הוא בכל שאר הימים טובים והזמנים הנעלים שבשנה, שממשיכים את השפעת והכרת רישומם בקודש גם אל ימי החול שלאחריהם, כדי שישפיעו מקדושתם לכל השנה כולה. כנודע שלכן נקראים הם 'שלוש רגלים', שהוא מלשון 'רגליים', שכל השנה כולה נשענת ועומדת עליהם, והם נותנים הקיום משפעת קודשם לכל ימות השנה כולה.

ודבר זה אינו דווקא בקדושת הזמנים, אלא אף בכל דבר שבקדושה, ניתן להמשיך את רושם קדושתו אף לאחר שהסתיים ונגמר. שכן השפע הרוחני אין לו הפסק וגבול, ואינו כדבר גשמי הכלה ונגמר, כי הרוחניות יש בה נצחיות, ורישומה נותר להתקשר בה ולהיות שייך אליה גם אחר שהיא עוברת מאיתנו.

ומעתה אחר שהקדמנו הקדמה זו, שומה עלינו לבאר ולחפש העצה, כיצד נוכל להמשיך עלינו את קדושת החנוכה וגודל השפעתו אל ימי החולין הבאים אחריו, וכיצד תישאר חקוקה בליבנו קדושת החג והשפעתו, שבוודאי ישנם עצות ודרכים טובים להמציא בהם החיבור והשייכות והתקשרותנו עם קדושת הימים הללו שלא תיפרד מאיתנו.

ב

ביום 'זאת חנוכה' מאירה מידת 'נוצר חסד' שניכר ביותר כוח החנוכה בתוקף שהכל מחסדו ית' ואף האדם מצידו צריך להכיר זאת ביותר

והנראה בזה בעמדנו כה ביום שמיני של חנוכה, הנקרא בשמו "זאת חנוכה", ונבאר תחילה עניינו של 'זאת חנוכה'.

ונראה ביאור יסודו של יום, על פי המבואר בתורת זקני הקדוש זצוקללה"ה ב"דברי בינה" להאי יומא עילאה, וכדבריו כתב גם בספה"ק "תשואות חן", שהיה תלמיד הבעש"ט הק' ז"ע.

וזה לשון מרן הדברי בינה לחנוכה (מועדים ליל ח' דחנוכה, עמו' ריא): "הנה הנר השמיני הוא כנגד מידת 'נוצר חסד' שבי"ג מידות הקדושים, כדאיתא בכתבי האר"י ז"ל".

"ועניינו הוא, כי שורש הי"ג מידות הקדושים הוא שהאדם בעצמו צריך גם כן לקיימם, כמו שנאמר (דברים יא, כב) 'ולדבקה בו', ודרשו חז"ל (עי' סוטה יד. ומס' סופרים ג, יג) הדבק במידותיו".

"וענין המידה הקדושה הנ"ל הוא, כי כמו שהוא יתברך 'נוצר חסד' לישראל, כמו כן צריך האדם לנצור ולשמור את החסד והרחמים שמרחמים עליו מלמעלה. היינו, שלא יהיה בו שום תערובות השכל האנושי ח"ו, ומשומר ממגע נכרי עליו, דהיינו שידע באמת שכל מה שבא עליו הוא רק מחסדו הגדול יתברך, ואין כוחו ועוצם ידו עושים לו את החיל".

"וכאשר יתדבק האדם במידה זאת באמת, על ידי זה ינצור כביכול את חסדו, שילך השפע רק לישראל, ויתעוררו החסדים והנסים הנפלאים שנעשו לנו בימים הקדושים ובזמן הזה, אמן כן יהי רצון" עכלה"ט.

ונבוא אל הביאור בתורתו הק', כאשר על שם כך נקרא יום זה "זאת חנוכה" שמאיר בו בתוקף וביתר שאת הארת חג החנוכה, דהיינו פירוש 'זאת חנוכה' כמראה באצבע לעין כל זאת הוא החנוכה ואורו הגדול הזורח בהארה נפלאה בהאי יומא עילאה שיש בו תשלום קדושת הנסים עם השלמת כל שמונת ימים של נס. [עיין במאמר הדלקת נר שמיני זאת חנוכה בליל אמש שנתבאר בזה באורך].

ובהיות שמבואר בכתבי מרן האריז"ל ששמונת ימי החנוכה מכוונים כנגד י"ג מידות של רחמים, וביום השמיני מאירה מידת "נוצר חסד". וזה לשון מהרח"ו זצוקללה"ה בספר 'פרי עץ חיים' (שער ר"ח חנוכה ופורים פרק ד), וזל"ק: "בברכה [להדליק נר חנוכה, ושעשה נסים] יש י"ג תיבין, נגד י"ג מכילין דרחמי, דאמא מקשטי לברתא לתקנא הוד דידה. וקשטה בח' מכילין דידה, קדמאין מן א"ל וכו' עד תמינאה 'נוצר חסד'".

"ויכוין למכילתא חדא, שכל אחד כלול מי"ג. וביום השמיני שהוא 'נוצר חסד' מעוררת בימה כל שאר המידות, על ידי בטישה ד'נוצר' עם 'ונקה', שהם ב' מזלות עלאי ותתאי, כדי להשפיע למלכות וכו'".

"ליל א' יכוין 'קל' וכו', ליל ב' יכוין 'רחום' וכו', ליל ג' יכוין 'וחנון' וכו', ליל ד' 'ארך' וכו', ליל ח' 'נוצר חסד' וכו' ע"כ.

וכן מבואר בסידור האריז"ל, שבימי חנוכה מאירה בכל יום מידה אחת מי"ג מדות של רחמים, עד יום השמיני שמאירות בו כל המידות מן 'נוצר' עד 'ונקה', בסוד זיווג מידות נוצר ונקה וכו', ע"ש.

ומבאר לנו הדברי בינה שהעיקר בהתגלות י"ג מכילין דרחמי בימי החנוכה, וכוונת עבודת האדם מלתתא בהתגלות שלש עשרה מידות, הוא שיקיים מצות 'לדבקה בו, הדבק במידותיו', שיהא אף הוא מתנהג באלו המידות. וביום השמיני שמאירה מידת 'נוצר חסד' עלינו גם כן מצידנו להתדבק באותה מידה של 'נוצר חסד'.

וכן כתב בספר הקדוש "תשואות חן" פרשת מקץ (שלהי ד"ה ובאופן אחר) וזל"ק: "נראה ליתן טוב טעם ודעת על שהיום ח' דחנוכה נקרא בשם 'זאת חנוכה', כי בכל יום מחנוכה מתגלה מידה אחת כדאיתא בכתבי האריז"ל, וביום השמיני מתגלה מידה 'נוצר חסד'. והוא הוא העיקר של חנוכה, כי על ידי המידה הזאת באו לתשובה בימי יוונים. הגם שנזרקה בהם בעת ההוא חכמות רעות והכחשת אמונה, כדאיתא ברז"ל (ב"ר ב, ד) שכתבו על קרן פרה שאין להם חלק באלקי ישראל כו'. עם כל זה על ידי מידת 'נוצר חסד' באו לתשובה ונושעו. וממידה זו נמשך להם עוצם הנס, וזהו טעם הקריאה זאת חנוכה" עכ"ל.

הרי לפנינו שני הנביאים מתנבאים בסגנון אחד בהארה הגדולה של האי יומא עילאה ממידת 'נוצר חסד' שהוא תוקף הארת חג החנוכה שביום זה, שלכן נקרא 'זאת חנוכה' שבו זורח ביותר זה האור הנובע ממידת 'נוצר חסד'.

והיינו כשהאדם מצידו גם מתנהג באותה מידה, שכמו שהשי"ת 'נוצר חסד' לישראל, ומתגלה ביותר מתוך הארת האי יומא, והארת הנסים הגדולים שנעשו לישראל בחנוכה, שמגיעים לשיא השלמות ביום השמיני בהשלמת ניסי כל הימים כולם, שהיו מוסיפים והולכים עד יום זה שנשלם בהם הנס. – כמו כן צריך האדם להיות "נוצר חסד", היינו שישמור מאוד את החסד לידע ולהבין היטב שכולו חסד ה', ולשמור בנפשו היטב את הכרת אלו הנסים, והכרת מי שעשה נסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, שישמור וינצור לו את חסדו הגדול להודות לפניו יתברך בלבד. ולא תתערב בו שום תערובות של השפעה אחרת, ושום מגע נכרי הסוברים ומטיפים על כוחו של האדם מצד עצמו. ורק ידע באמת נאמנה שכל הנסים הללו הכל רק מחסדי הבורא יתברך עלינו ואין כאן שום כוחי ועוצם ידי שעשה לי את החיל הזה, ולא יתכן מצד כוחו של האדם מצד עצמו לעשות כלום, ובפרט במלחמת בני חשמונאי שראו הכל בחוש והבינו שלא יתכן בדרך הטבע לנצח מכוח עצמם אימפריה עצומה כזו של מלכות יון הרשעה.

וכאשר ידבק האדם את עצמו באמת במידה זו של "נוצר חסד", בהכרת האמונה הפשוטה הזו, שהכל נעשה רק ממנו יתברך בחסדו הגדול שהאיר עלינו את הניסים והתשועות מהארת מידת 'נוצר חסד' יזכה לקבל אור הגדול הזורח בימי החנוכה ושפעת הקדושה תאיר בו בלהב אש קודש.

ויסוד זה מורם מדברי שניהם, הן בדברי בינה והן בתשואות חן, שביום זה של 'זאת חנוכה' יש בו ביתר תוקף וביתר שאת הארה והכרה זו של מי שעשה הנסים האלו בכוחו וחסדו יתברך בלבד.

וכבר נדברנו בארוכה כמה פעמים בימי החנוכה, שבענין זה גדולה השפעת החנוכה יותר משאר ימים טובים שהיא ניתנת במידת 'חנון' שיש בה מתנת חינוך לישראל, לא מצד מעשיהם כלל וכלל, והרי היא מגיעה וניתנת לישראל עם הכלים, והכל במתנת חינוך מן השמים. – ובהאמור עתה נמצא שביותר מאירה הארה זו בהאי יומא עילאה של 'זאת חנוכה' שזורחת בו מידת 'נוצר חסד', להבין ולהשכיל שהכל נשפע עלינו אך ורק מחסדו הגדול בלבד.

המשכת אור החנוכה אל כל ימות השנה על ידי שיכיר ויידע נאמנה שהכל ניסים ממנו ית' בכל עת תמיד ערב ובוקר וצהריים

ברם אמנם הגם שנתבאר כל עיקרה של השפעת החנוכה מאוצר מתנת חינוך בלבד, שהשי"ת "נוצר חסד" לישראל להריק להם הברכה והארת הקדושה הגדולה. – מכל מקום צריך האדם שיעשה מצידו גם כן מעשה לחבר את עצמו לקבל אותה הארה והשפעה הגדולה.

כי זה כלל הוא בכל העניינים שבעולם, שצריך האדם לעשות איזה מעשה גם מצידו. כמו שרמזו בפסוק (בראשית ב, ג) "אשר ברא אלקים לעשות", שאת העולם הזה ברא אלקים באופן של 'לעשות', שיהיה האדם עושה ומעשה מצד עצמו גם כן.

ולכן אף שעיקר השפעה יורדת מלמעלה כמבואר אף אל תוככי דיוטא התחתונה למטה מעשרה, מכל מקום צריך שיפתח את ידו לקבלה, ויעשה מצידו את המוטל עליו לקבלת השפע. וכד"א (דברים טו, יח) "וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה", היינו שחלות הברכה שיברכך ה' אלקיך תהא 'בכל אשר תעשה' מצידך, שאחר שאתה תעשה מה שאתה צריך לעשות תבוא ברכת השי"ת לחול בו להפרותו ולהרבותו להמציא בו שפע טוב.

ואשר על פי יסוד דברי קדשם של הדברי בינה ותשואות חן בענין השפעת החנוכה מהארת מידת 'נוצר חסד', נוכל להמשיך לפי דרכם בקודש באותה הארה גם אל תוך ימי החולין הבאים לקראתנו לשלום. וזו היא עיקר יסוד העשיה שצריך האדם לעשות מצידו ולדבקה בו בחיבור ושייכות אור החנוכה בנפשו תמיד. כאשר יידע ויכיר נאמנה שהכל ניסים ממנו יתברך שמו.

כלומר, שלא רק הנסים הגדולים והתשועות שנעשו לישראל בימים ההם בחג החנוכה נשפכו ממרום עלינו, כאשר אז האיר הדבר בליבות ישראל וראו הכל והבינו בחוש שלא יתכן בכוח אנוש להגיע לנסים כאלו, והבינו שכל אותה השפעה באה עליהם מכוחו יתברך בלבד. – כן ימשיך עליו איש ישראל אותה הארה אל כל ימות השנה, להקיש מכאן על כל מה שעובר עליו בחייו הפרטיים בעולם הזה, שהכל ניסים ומתנות טובות מן השמים אליו, ולא הוא הפועל ולא הוא העושה, ולא כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה כלל וכלל.

כאשר יהודים מאמינים ומכירים תמיד שכל מה שיש להם הוא מחסדו הגדול עליהם, כאשר מבואר עיקר זה הרבה בספרים הקדושים שאנו משופעים בנסים נסתרים תדיר, וכך מחזיקים ישראל בעולם על ידי שפע הנסים הנסתרים, כאשר השריש לנו הרמב"ן ז"ל בדבריו הידועים בשלהי פרשת בא.

וכבר הבאתי רבות פעמים מה שכתב מרן היעב"ץ זצוקללה"ה בהקדמת הסידור "בית יעקב" עמדין, וזלה"ק: "מי שיעיין ביחוד עניינינו ומעמדנו בעולם, אנחנו האומה הגולה שהפזורה, אחר כל מה שעבר עלינו מהצרות והתמורות אלפים מהשנים, ואין אומה בעולם נרדפת כמונו, מה רבים היו צרינו, מה עצמו נשאו ראש הקמים עלינו מנעורינו להשמידנו לעקרנו לשרשנו, מפני השנאה שסיבתה הקנאה רבת צררוננו גם לא יכלו לנו לאבדנו ולכלותינו, כל האומות הקדומות העצומות אבד זכרם בטל סברם סר צלם, ואנו הדבקים בה' כולנו חיים היום לא נפקד ממנו בכל תוקף אריכות גלותנו אפילו אות וניקוד אחד מהתורה שבכתב, וכל דברי חכמים קיימים לא יטה לארץ מנלם. לא שלט בהם יד הזמן, ולא כלם. מה יענה בזה פילוסוף חריף, היד המקרה עשתה כל אלה. חי נפשי, כי בהתבונני בנפלאות אלה, גדלו אצלי יותר מכל ניסים ונפלאות שעשה השם יתברך לאבותינו במצרים ובמדבר ובארץ ישראל, וכל מה שארך הגלות יותר נתאמת הנס יותר, ונודע מעשה תקפו וגבורתו, בשגם כל הנביאים כבר ראו עומקו והתאוננו והתלוננו על אריכותו הנפלא בטרם היותו, והנה לא נפל מכל דבריהם ארצה, איה איפה פי המכחיש כלה כעשן וכענן וכו'" עכ"ל"ק.

והיינו שנשבע בלשון 'חי נפשי' שאלו הנסים של עצם הקיום של עם ישראל בגלות המר הן בגשמיות והן ברוחניות, הכל ניסים גדולים יותר מניסי יציאת מצרים.

והנה הוא מדבר בכללות ישראל, בקיום שיש לנו בתורת 'אומה' ועם ישראל חי וקיים, שלא נתבטלה האומה ותורתה ולא הלך לאבדון כלום. וכמו כן ממש הוא אף בפרטיות חיי איש ישראל, שצריך לידע נאמנה שכל עצם קיומו וחיותו עלי אדמות הכל בנסים ונפלאות נסתרים, ומבלעדי אלו הניסים והתשועות שנעשים עימו בהסתר תמיד לא היה לו ולביתו שום אפשרות קיום ומעמד לא בגוף ולא בנפש.

והנה עוצם זו ההכרה יסודה ממידת 'נוצר חסד' כמבואר בדברי בינה, שינצור בליבו הכרה נפלאה זו שהוא מוקף ומושפע כל העת בנסים שמשפיע עליו 'נוצר חסד' ברוך הוא מלמעלה.

והנה זאת ההכרה נוהגת אף בכל ימות השנה כולה ולא רק בימי החנוכה, וממילא נמצא שהמחזיק בהכרה זו בכל ימות השנה הרי הוא ממשיך את הארת החנוכה ויסודו אל כל ימות השנה, ובכך נמצא העצה היעוצה בידינו להמשיך את הארת חג החנוכה לכל השנה כולה.

על דרך שאנו אומרים בברכת מודים שבשמונה עשרה שלוש פעמים בכל יום: "נֹדָה לָךְ וְנִסְפָּר תְּהִלָּתְךָ, עַל חַיֵּינוּ הַמְּסוּרִים בְּיָדְךָ, וְעַל נְשָׁמוֹתֵינוּ הַפְּקוּדוֹת לָךְ, וְעַל נְסִיךְ שְׁפָכְלָךְ יוֹם וַיּוֹם עִמָּנוּ, וְעַל נְפְלְאוֹתֶיךָ וְטוֹבוֹתֶיךָ שְׁפָכְלָךְ עַת, עֲרַב וְבָקֵר וְצִהְרִים".

נראה להדיא מנוסח זה, שאנו מכירים ומודים שכל העת תלויים אנו בחסדו הגדול וחינו מסורים בידך, כי נצרכים אנו כל העת לנסים שבכל יום ויום עימנו. "ועל נפלאותיך וטובותיך שבכל עת ערב ובוקר וצהריים", ואין לך נוסח יותר מפורש ברור ובהיר כנוסח זה המורה לנו כמה תלויים אנו בניסים תדירין עלינו, ונפלאותיך וטובותיך בכל עת ערב ובוקר וצהריים.

כך הם החיים של יהודים עלי אדמות, תמיד חיים הם בניסים ובנפלאות, והרבה מהם ניכרים ומתנוצצים עלינו לפעמים, וכמ"ש הרמב"ן ז"ל שם, שמן אותם הגילויים המתגלים לפעמים לאיש ישראל אדם מודה בניסים הנסתרים, וכמו כן מימי החנוכה שיש בהם הארת גילוי הנסים אדם מודה בכל ימות השנה על נסיך ונפלאותיך שבכל עת עימנו ערב ובוקר וצהריים.

וביסוד זה נראה שאם יהיו ישראל מתחזקים בהכרת הארה זו הנלמדת ממידת 'נוצר חסד' כל ימות השנה, להכיר שהכל חסד השם יתברך עלינו. – ולכל הפחות בעת שאומרים התיבות הללו בברכת מודים שבשמונה עשרה: "עַל נְסִיךְ שְׁפָכְלָךְ יוֹם וַיּוֹם עִמָּנוּ, וְעַל נְפְלְאוֹתֶיךָ וְטוֹבוֹתֶיךָ שְׁפָכְלָךְ עַת, עֲרַב וְבָקֵר וְצִהְרִים", ויתנו דעתם ולבבם למה שמוציאים והוגים במו פיהם, יוכלו בכך להחדיר הארת החנוכה שתישאר חקוקה בליבנו כל ימות השנה.

וכמו שנתבאר שיש המשך ושייכות לשבתות וימים טובים וכל ענייני הקדושה להמשיך את השפעתם גם לאחר שנעזבו ונגמרו, כן צריך איש ישראל לחבר את עצמו להארת חג החנוכה שאנו מכירים ומודים בפה מלא, שהוא יתברך עשה ניסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, ולא כוחי ועוצם ידי כלל. כן ימשיך זאת ההכרה אל כל ימות השנה.

וזה עיקר כוחו ותוקפו של זאת חנוכה, כמו שמלמדנו הדברי בינה והתשואות חן, להכיר נפלאה בכל הנסים הנשפעים עלינו תדיר בכל עת, ולדבקה בו במידת 'נוצר חסד' שמשמרים מכל תערובת של מחשבת פסול חלילה התולה את ההצלחה בכוחי ועוצם ידי.

ואף במה שעושה האדם ומעשה, שנדמה בעיניו כמי שבעצמו הביא והמשיך עליו הברכה, ידע נאמנה שהכל נשפע לו מן השמים. שהרי אפילו נענוע אצבע קטנה אין האדם יכול מצד עצמו אם לא יתנו לו זאת מן השמים. כדקיימא לן בפרק קמא דחולין (ז:): "אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מכריזין עליו מלמעלה, שנאמר (תהלים לז, כג) מה' מצעדי גבר כוננו ואדם מה יבין דרכו" ע"כ.

נמצא זאת העצה היעוצה בידינו הלכה למעשה, כיצד לשמר בקרבנו הארת חג החנוכה שהאיר עלינו השי"ת באורות החג, שתישמר ותיחקק בלבבנו לכל ימות השנה. – על ידי שניקח עימנו את יסוד ושורש זה החג, שבא ללמדנו שהכל ניסים ונפלאות ממנו יתברך עלינו. שכל עצם קיומנו וכל מה שיש לנו בגוף ובנפש, וכל אפשרות חיות וקיום של ישראל בעולם בפרט בתוקף הגלות, הכל מכוח ניסים נסתרים הנשפעים אלינו ממנו יתברך תדיר. – ובכך נישאר קשורים ומחוברים עם ימי החנוכה גם בימי החול הבאים לקראתנו לטובה ולברכה, כמו שנתבאר.

שוב הראוני דברים מפורשים בזה בספר תורת חיים למסכת בבא קמא (טז). והנאני, וזה לשונו: "שדרו של אדם לאחר שבע שנים נעשה נחש והוא דלא כרע במודים וכו'. קשה כיון דתניא אלו ברכות ששוחין בהן תחלה וסוף באבות ובהודאה, אמאי החמירו בהודאה טפי מבאבות, דהוה ליה למימר והוא דלא כרע באבות ובמודים".

"ועוד, למה זה תיקנו חכמים לשחות בהודאה, בשלמא באבות י"ל דמלכותא דרקיע כעין מלכותא דארעא, וכל הרוצה לבקש דבר ממלך בשר ודם שוחה בתחילה. ואי משום דמנהג נמי לשחות במלך בשר ודם בסוף הבקשה כשנפטרין ממנו כמו שכתבו המפרשים, אם כן הוה להו לתקן לשחות בשלום רב, שהוא סוף י"ח. ועוד דמהאי טעמא שוחין בעושה שלום במרומיו".

"ונראה לפרש, לפי שהוא ית' עושה חסד עם כל אדם בכל יום ובכל עת ובכל רגע, אלא שאין בעל הנס מכיר בניסיו, סבור עולם כמנהגו הוא נוהג, ואינו מרגיש שכל פסיעה ופסיעה וכל תנועה ותנועה וכל נשימה ונשימה הוא ממנו יתברך שמו, כמו שנאמר מה' מצעדי גבר כוננו, וכתב אשר בידו נפש כל חי ורוח כל בשר איש".

"והיה מן הראוי שיודה האדם ויברך בכל עת ובכל רגע על כל פסיעה ותנועה ונשימה, כמו שאמרו חכמים כל הנשמה תהלל יה על כל נשימה ונשימה חייב אדם להלל יה. וכל מי שאינו מעלה על לבו בכל רגע שהכל מאתו יתברך אלא עולם כמנהגו נוהג הרי הוא ככופר בו חס ושלום".

"ולפי שהוא מן הנמנע שיעמוד אדם מן הבקר ועד הערב ויתן שבח והודאה על כל פסיעה ונשימה ותנועה, וכל שכן רוב בני העולם הולכים תמיד אחרי הבלי העולם הזה באסיפת ממון וכיוצא בזה. ואפילו הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה והודאה אמרו חכמים דהוי כאלו מעל וגוזל לכנסת ישראל שנאמר לה' הארץ וגו'. - ולזאת המציאו אנשי כנסת הגדולה תקנה ויסדו לומר בכל תפלה ערב ובקר וצהרים ברכת הודאה, כדי שיכלול אדם בהודאה אחת את כל הנשימות וחסדים ונפלאות שהוא יתברך עושה עמו בכל רגע ויוצא ידי חובת כולן בבת אחת בהודאה אחת".

"ולזה יסדו לומר מודים אנחנו לך וכו' על חיינו המסורים בידך ועל נשמותינו הפקודות לך, דהיינו על כל נשימה ונשימה, ועל נסיך שבכל יום ויום עמנו ועל נפלאותיך וטובותיך שבכל עת ערב ובקר וצהרים וכו'".

"ולכך תיקנו לשחות בברכה זו כמנהג בשר ודם המודה לחבירו דבר הוא שוחה ומנענע לו בראשו, וכדאשכחן בר' ישמעאל כשאמר ליה ברכני נענע לו בראשו, ופירש רש"י ז"ל כמודה בדבר. ולהכי בכל מקום הודאה מצינו השתחואה כמו שנאמר אשתחווה אל היכל קדשך ואודה את שמך על חסדך, ובדניאל וזימנין תלתא ביומא ברך על ברכוהי מצלא ומודא ואחז"ל במקדש על כל הודיה השתחווה. שכל העומד בקומה זקופה ככופר בדבר הוא ואין הודאתו הודאה כדאשכחן בדתן ואבירם שכפרו בתורת משה כתיב בהו יצאו נצבים בקומה זקופה ואמרו במדרש רבה על הנחש כשבא לפתות את חוה בא בקומה זקופה לפי שבא לכפור בו יתברך ולכך נענש במדה ללכת שחוח שנאמר על גחונך תלך דרגלים היו לו ונקצצו".

"ואפשר לומר דמהאי טעמא מי שאינו כורע במודים שדרו נעשה נחש, דכיון שעומד בקומה זקופה ואינו כורע ומתכוין להודות לו יתברך על כל חסדיו הרי הוא ככופר בו יתברך ואומר לא הוא והרי הוא כמודה לדעת הנחש הקדמוני אשר כל הכפירות והדעות החיצוניות נמשכין ממנו. כמו שכתבו חז"ל יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש להמיתו דהיינו מיתה נצחית לכך שדרתו נעשה נחש שאין לו רפואה אפילו לעתיד כדאיתא במדרש הכל מתרפאין חוץ מנחש ונמצא שעל ידי כן אין לו חלק לעולם הבא דכיון דשדרתו נעשה נחש הרי לוז של שדרתו בטל אשר ממנו יצמח האדם לעתיד" ע"כ.

השי"ת יעזור שנזכה שיהיה לנו שייכות וחיבור אל החנוכה, שייכות אל הנסים והתשועות, להחזיק באמונה איתנה במה שנתגלה לישראל בימי החנוכה ובעיקר בזאת חנוכה, שכל העת אנו מתקיימים בנסים ונפלאות שבכל עת עימנו ערב ובוקר וצהרים.

ונזכה מהרה אל התגלות כל אלו הנסים הסתרים הנעשים עם ישראל תדיר, כאשר עתיד להראות לפנינו עין בעין על ידי משיח צדקנו במהרה בימינו, אמן.

שוה"ט זאת חנוכה תשפ"ג

שריפת הפתילות

ביעור פסולת הפתילות רומז לשריפת פסולת של ישראל כל הדברים הרעים וצרותיהם של ישראל

כתבו בספרים הקדושים שכל עצם הקיום של עם ישראל בזמן הגלות הוא מכוחם של ימי החנוכה והפורים, שהם המקיימים את ישראל, ומכוחם מחזיקים מעמד בכל עת הגלויות.

וענין מנהגם של ישראל בשריפת פסולת הפתילות, נראה שיש בכוח מנהג זה לשרוף ולבער את כל הפסולת שיש לישראל הן ברוחניות והן בגשמיות. – שאם נשאר אצלם ח"ו איזה פסולת ומותר ניתן לבערם ולכלותם, וכל צרות וייסורים שיש להם לישראל הרמוזים בפסולת זו, ניתן לתקנם ולבערם מן העולם, הם יכלו ויתבערו מן העולם, ויישאר אך טוב לישראל.

ובכך יימצא קיומם של ישראל נמשך מכוח ימי החנוכה הללו, אחר שאנו שורפים ומבערים מכוחם את כל מותרות הפסולת, לזכך את ישראל ולשומרם שיהיה להם קיום איתן בכלל ובפרט, עדי תתקיים גאולתנו השלמה בביאת גואל צדק במהרה בימינו, אמן.

לקבלת הגליון מידי שבוע למייל שילחו ל m0732951213@gmail.com